

Május 14-én, nyolcvannégy éves korában elhunyt Vajda Erik, az utóbbi évtizedek egyik kiemelkedő könyvtáros személyisége. Vajda Erik botcsinálta könyvtáros volt. A híres Lónyay utcai református gimnázium után a Marx Károly Közgazdasági Egyetemen agrárközgazdasági diplomát szerzett, és így kezdett el dolgozni.

Közbejött azonban '56, és utána – szavai szerint – „mindenféle hülye vádponttal” lecsukták. Kistarcsán együtt ült Csurka Istvánnal, és – ahogy mesélte – csodálkozva látták, amint egyszer csak Csurka összepakolta a holmiját, és elment. (Ennek Csurka később önvallomásában magyarázatát adta.) Vajda Erik 1957-ben szabadult (nem a Csurka-féle okokból). Három évig fizikai munkás volt, majd – osztálytársai és egyetemi kollégái segítségével – a Lőrinci Fonóba került szakkönyvtárosi állásba. Így kezdett el az akkori Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központban (OMKDK) könyvtárosságot tanulni, de hogy feladatait megfelelően el tudja látni, megtanulta a fonástechnológiát is. (Jómagam hosszú évekig a Szilikátipari Központi Kutató és Tervező Intézet könyvtárában dolgoztam, és ma is el tudom mondani a cementgyártás vagy a porcelángyártás technológiai folyamatát.) Rendbe tette a könyvtárat, kidolgozott egy új tájékoztató rendszert az üzemben. Ezután az OMKDK-ba ment dolgozni tájékoztató könyvtárosnak, majd állománygyarapító-
nak. Az akkori főigazgató, Lázár Péter – akit végig mentorának tartott – segítségével egyre följebb került a ranglétrán, és a könyvtárosi szakma egyre több területével ismerkedett meg, és lett ezeknek hazai és

nemzetközi szinten elismert szakértője: könyvtári és tájékoztató szabványosítás, információkereső rendszerek, tájékoztatósi-könyvtári együttműködés, gépesítés-automatizálás, valamint ezek mellett az oktatás, a legalsó szinttől az egyetemi szintig, itthon és külföldön egyaránt. Számos nemzetközi szervezetben dolgozott szakértőként (pl. UNIDO – az ENSZ iparfejlesztési szervezete, UNESCO UNISIST tanácsadó bizottsága).

1970-ben megszervezte-létrehozta a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Műszaki Könyvtáros Szekcióját, amelynek 1979-ig elnöke volt. A műszaki szekció évekig az egyesület legnagyobb – és legbefolyásosabb – szervezete volt. Létrehozását elsősorban a vállalati szakkönyvtárak nagy száma indokolta, ezt ma már nehéz elképzelni, és fő célja az e területen dolgozó szakemberek ismereteinek bővítése, a kollégák továbbképzése volt. Ha valaki veszi a fáradságot és megnézi a szekció programjait, láthatja, hogy milyen széles körű ismereteket közvetített.

1994-től 1998-ig a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke volt. Népszerűségére jellemző, hogy az egyesület tisztújító közgyűlésén nem lehetett jelen, egyik akkor kezdődő, hosszú időre szóló külföldi szakértői megbízatása miatt, és előre figyelmeztette erre a tényre a tisztújító közgyűlést. Mégis nagy többséggel megválasztották elnöknek. (Távolléte alatt alelnöki megbízatásomban én helyettesítettem.)

1990-ben az OMIKK-ból nyugdíjba ment, de a munkát nem hagyta abba: részben az OMIKK-ban (Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár) dolgo-

zott információs szakértőként, majd különböző fejlődő országokban. A Magyar Országos Közös Katalógus, a MOKKA projektszervezője volt, később az Országgyűlési Könyvtár külső szakértője, teljes visszavonulásáig. Munkássága elismerésért 1979-ben Szabó Ervin-emlékérmet, 2002-ben Széchényi Ferenc-díjat, 2005-ben Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetését kapott.

Vajda Erik 1984-ben rövid időn belül vesztette el első feleségét és Gábor fiát, aki az Országos Széchényi Könyvtár szépményű főosztályvezető-helyettese volt. Az élet később kárpótolta e veszteségekért második felesége, Lengyel Éva személyében. Közös otthonukban, Alcsúton, számos kollégát láttak rendszeresen vendégül: az egyesület elnökségét, volt tanítványokat, kollégákat. Amikor pedig Vajda Erik beteg lett, Éva asszony haláláig hűségesen ápolta, gondozta.

Az egyetem után én három kiváló egyéniségtől tanultam sokat szakmánkról: Horváth Tibortól, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum főigazgatójától, Kováts Zoltántól, a Veszprémi Vegyipari Egyetem Könyvtára főigazgatójától és Vajda Eriktől. Tibor és Zoltán már korábban eltávozott az élők sorából, és most Erik is itt hagyott bennünket. Szegényebbek lettünk ismét.

Befejezésül hadd térjek vissza arra, amit az elején mondtam: Vajda Erik botcsinálta könyvtáros volt. Ehhez most hozzáteszem: igazi könyvtáros. Emlékszem egyik rendezvényünk vitájára, hogy kell-e új szó, megnevezés a „könyvtáros” szó helyett, például informatikus, információs szakember, esetleg informatikus-könyvtáros. Vajda Erik azon a véleményen volt – és ezt mondom én is –, hogy nem kell: a könyvtáros

jelentéstartalma kell, hogy bővüljön, mint ahogy bővült és bővül is folyamatosan. Ennek kapcsán álljon itt egy idézet a Vajda Kornél által Vajda Erik hetvenedik születésnapja alkalmából készített interjúból:

„... a globalizáció nem egyszerűen egy jelenség, amit lehet szeretni és utálni, ami ellen lehet tiltakozni. Óh, nem! A globalizáció megállíthatatlan folyamat, az évezred technológiájának és gazdaságának nincs más alternatívája. Az ellen viszont a legkülönbözőbb kulturális eszközökkel, így könyvtári eszközökkel is lehet és kell küzdeni, hogy a globalizáció – ahogy azt sokan beállítják és aminek számos jele van, egyet jelentsen a sekélyes, a talmi uralmával, a híg vacak kultúráját mindennapi löncsként fogyasztó társadalommá alakulással. És itt mérhetetlenül nagy a könyvtárak feladata, majdnem akkora, mint az oktatásé és – gondolom azt se furcsállod olvasó, hogy ez idekerül – a szülőké.

Amit még e kérdés kapcsán lényegesnek tartok, az, hogy az információs társadalom hajnala nemcsak agyonkoptatott szlogen, hanem kegyetlen erejű valóság. Megvalósulásának – és hazai megvalósulásának – mikéntjén rengeteg múlik, mégpedig az emberek (ha tetszik, a nemzet) sorsát mélyesen érintő fejlődés iránya. Ennek tudata az agyakban – a könyvtáros agyak sem kivételek – nem nagyon dolgoztatott fel, legfeljebb egy jelszóval többet jelent. Jó lenne, ha ezen mielőbb – még a nem mindenről elkéső vesztes helyzetéből – tudnánk változtatni. És ugye nem kell bizonyítanom a könyvtárak és könyvtárosok kulcs-szerepét ebben is.”

Fogjuk fel ezt a nyilatkozatot mint Vajda Erik végrendeletét a könyvtárosok számára!

Kedves Erik! Isten Veled, nyugodj békében! ■